

بر نسخہ سی بر غروشدہ در .

بر نسخہ سی بر غروشدہ در .

معارف

مرکزی باب عالی چادہ شدہ ۷ نومروی مہران مطبعہ پیدر .
کوندربلہ چک اوراق مع نامہ اورایہ کوندربلہ پیدر .
پوستہ اجرتی ویرامش مکایب قبول اولتاز .

استانبول ایچون آہونہ یازماز . خارج ایچون بر سندنک
آہونہ پدی — پوستہ اجرتیہ برابر — یاریم عثمانی
لیراسیدر .

فی ۲ صفر سنہ ۱۳۰۵

(معارف نظارتک رخصتیلہ ہفتہ در دفعہ نشر اولتور) فی ۷ تشرین اول سنہ ۱۳۰۳

— اخطار —

امتحان زمانلریشک تقری چہتیلہ یو نسمہ تک درسدن عبارت اولسنہ لزوم
کوردشدہ .
شدہ یہ قدر درج ایدین اسئلہ طلبہ کرام ایچون نمونہ اولفہ کافی کوردیکندن
بعدا اسئلہ درج ایدیلہ چکدر .

مکتب حقوق شاہانہ ویریلن درسک خلاصہ سی :

— ۴ —

ای — ہی — یا — آیا

ادات ندا درلر .

(ندا) توجیہ خطاب دیکدر . ندا اولتان شیشہ (منادی)
دینیلیر .

ندا — برینہ کورہ — نشوق، تحزن، تفجع، تہکم، تنبیہ،
تعریض، توبیخ، تحقیر، استغراب، استعطاف کبی معنارہ دلالت
ایدر .

بو اداتلر یا کلمہ یو ترکیبہ داخل اولورلر . کرک کلمہ —
کرک ترکیب — عربی، یاخود فارسی ویا ترکی اولمقدن خالی قالماز .
لسانفزدہ مستعمل کلمات اجنبیہ کلمات ترکیب حکمنده در .

(ای) ایلہ (هی) یونلرک جملہ سندنہ استعمال اولتور :

« ای رئیس — ای رئیس الرؤسا — ای درویش — ای
درویش دلریش — ای قومشو — ای قومشونک سوکلیسی . »
بو مثالردہ (ای) لر (هی) ہ تحویل اولنہ بیایر .

فارسیبدہ (ای) تکرار ایملک لازم ککنجہ آکثریا (وای)
مقامندہ — تخفیفاً ہمزہ نک حذفیلہ — (وی) دینیلیر .

اوللری بو ادا بزده تقلید ایدیلایر مش . شعدی مہجورددر .
(ای) ک تکراری لازم ککنجہ ینہ (ای) دیوروز . واوہ لزوم
کورمیوروز :

(ای طایع باشی ای مقام مسعود
ای مرکز انس وخت آلود
.....)

ادات ندا بعضاً حذف اولتور :

(دفتر اعمالی خلقک بورشان اپت خدا !
ہم سؤالات قیامت ہم جواب عسمرم
« فہم قدم »

« دکل کرسیہ واعظ ! عرشہ چیقشہ ک آدم اولمازسن
« ثابت »

(۱) (ندا) نہ دیکدر ؟ (۲) ندا برینہ کورہ نہ کبی معنارہ دلالت
ایدر ؟ (۳) یو ندا امانلری کلمہ یی، ترکیب یی داخل اولورلر ؟ (۴)
داخل اولہ چقلری کلمہ ویا ترکیبہ قاج احتمال وارد ؟ (۵) لسانفزدہ
مستعمل کلمات اجنبیہ تک یو بادہ حکمی نہ در ؟ (۶) یو احتمالک
جملہ سندنہ استعمال اولنہ ییذلری ہانکیسلر یدر ؟ (۷) (ای) تکرار

(هی) ہ بعضاً (ہ) علاوہ ایدیلیر :

« یہ ہی خراب اولمسی عالی خراب ایتدک
« باق »

§

« یہ ہی کوکل سکا قالدی یو پیدشلق
« ثابت »

(هی) نازک بر لفظ اولمیدغندن نازکانہ ادارہ کلام ایدلمک
لازم کلن یرلردہ ایرادی مناسب اولماز . مثلاً (تدیم) ک :

(عاقبت کوکل اسیر ایتدک اوکیسورلہ سن
ہی نہ چادوسین کہ آتش باغلاک مولرلمن)

مطالعندہ کی (هی) نایچلددر .

(یا) یالکر عربی کلمات و ترکیباتدہ قوللائیلیر :

« یا رسول — یا رسول اللہ . »

(یارتب) (یارتب) دن، (یارتب) دخی (یارتب) دن مخففدر .
عرب (یارتب) دن یاہ منکلی اسقاط ایلہ (یارتب) دیر . عجم یونی
برقات دہا تخفیف ایلہ (یارتب) صورتندہ قوللائیلیر . بز صور
تلہ یی استعمال ایدرز . فقط نظمندہ اکثریا قوللائیلیر
(یارتب) در :

(مبارک ملکدر اول ملک ویران اولسون یارب
« فضولی »

§

(باقی یارب سواد دفترمہ
آی یاق آتشہ بنم یرمہ
« لادری »

بو افادہ نظرآ مشلاً « یا زمانک سلطانی — یا جہانک
پادشاهی » دینیلہ میچکی کبی « یا سلطان زمان — یا پادشاه
جہان » دخی دینیلہ من .

« یا حضرت مولانا » کبی عبارلر غلطات مشہورہ دن
معدوددر . بو عبارہ طوغری اولمق ایچون « یا حضرة مولانا »
شکئہ قولنمق لازم کلیر .

قاعده عربیہ اوزرہ مضاف اولان منادی دائماً منصوب
اولور .

(آیا) یالکر عربی، فارسی کلمات و ترکیباتہ داخل اولور .
« یا زمانک سلطانی — یا جہانک پادشاهی » دینیلہ من . فقط
« یا سلطان زمان — یا پادشاه جہان » دینیلہ بیایر . عربی

ایملک لازم ککنجہ نصل ایراد اولتور ؟ (۸) فارسیبدہ (ای) تکرار
ایملک لازم ککنجہ نہ یاییلیر ؟ (۹) بز یو صورت قبول ایدیوریز ؟
(۱۰) ادات دالاک خلق جائزیدر ؟ (۱۱) (هی) نہ علاوہ
اولتور ؟ (۱۲) ک نژاردہ ایرادی مناسب اولماز ؟ (۱۳)
(یا) نژاردہ قوللائیلیر ؟ (۱۴) (یارب) تعبیر مشہورینی عرب، عجم

کلمات و ترکیبات ایله فارسی کتایده استعمالی نادر در . اکثر یا
ترکیبات فارسیه ده قولانیلیز :

(ایا حبیب خدا سن کورمیسین لایق
که امتک دم حشر اولیه سلامتده
شفاعت ایتمک اکثر عامیان کفاری
برنده یلار اسر دوزخک قیامتده
«لادری»

مفعول معناسنی افاده ایدر :

«قایماق، قاپلی»

(مق) ک، یاخود (مک) ک ماقبلی ساکن ایسه کسر ایله
تحریرک اولور :

«آصق، آصیلی»

(مق) دن، یاخود (مک) دن اول (لا) ویا (له) بولنورسه
آتیلر :

«صاقلیق، صاقلی — کیر له مک، کیر لی»

بو صیغه سماعیدر . اسم مفعول ایله بیلنرنده فرق دقیق
واردر .

حرککلی خفیف اولان کلهرده (لی) کسره خفیفه ایله،
(لو) ضمه خفیفه مقبوضه ایله — بالعکس حرککلی قیل اولان
کلهرده (لی) کسره ثقیله ایله، (لو) ضمه ثقیله مقبوضه ایله
اوقونور .

(لی) ایله (لو) نفس کلهدن اولدقاری وقت ادات اولمازلر :
«دلی — ملور»

— ٦ —

کوره

نسبت، مطابقت ادانیدر . برشیئی دیگر شیئه منسوب ویا
مطابق کوستریر :

«بکا کوره هوا خوش»

§

«البسمه وجودمه کوره در»

§

(کفت وکو چوق مدد عشقده جمهوره کوره
حق کنتکده آرا مذهب منصوره کوره)
«منیف»

§

(جنیش رخس اولور سواره کوره)
«...»

(کوره) (کورمک) مصدرندن فعل التزامی دخی اوله-
بیلدیکندن (ندیم) ک شو مطایب جناس آمی متضمندر :

(طرب ته کونه اولور طالع وستاره کوره
صونارسه جام لب چکدیم خار کوره)

— — — — —

اولور ؟ (٢) فصل کلهیه (لی) فصل کلهیه (لو) لاحق اولور ؟
(٣) القایده هانکیسی قوللانیلیر ؟ (٤) (لی) فصل التزامینک مفرد
غایبه لاحق اونجه نه اداتی اولور ؟ (٥) بونده اشخاص نله ایله مفردک،
جسمک فرق واریدیر ؟ (٦) بوکا (دن بری) علاوه اولغیسی،
اولغیسی اولور ؟ (٧) وجهه اولویت نه در ؟ (٨) بوکا یلکر

(آیا) نک هم عربی، هم فارسی کلمات و ترکیبات قوللانیلی
الفاظ مشترکدن اولمسننددر . (یا) کبی عربیه مخصوص
اولیدی استعمالا آدن فرقی اولمازدی .

— — — — —

— ٥ —

لی — لو

اسماره لاحق اولنجه نسبت، صا حیت اداتی اولورلر :
«بغدادی — هیبتی»

بونلرده املا تلفظه تابعدر . ضمه دن عبارت بر حرککسی
بولنن ویا صوک حرککسی ضمه اولان اسماره (لو)، ماعداسنه
(لی) لاحق اولور :

«استانبولو — سولو — برسه لی — شمعشلی — ادرنه لی —
دیده لی — هراتی — معلوماتی — ازمیری — تدبیری — ارکابی —
سویکی»

(دیده بتم آجلاس نه محب اوقولوردر)

«فضولی»

§

(قهرمانلر ! باش کسک شمشیر قهرم قانلیدر)
«...»

القابده منحصرأ (لو) استعمال اولور :

«عزتلو — سعادتو ...»

(لی) فعل التزامینک مفرد غایبه لاحق اولنجه ابتداء
استمراری اداتی اولور :

(جهان بر اوله بلا کورمدی جهان اولدی)
«علی روسی پاک»

بونده متکلم، مخاطب، غائب، مفرد، جمع مساویدر :

«بن کله لی — بزکله لی — من کله لی —
سز کله لی — اوکله لی — آنلر کله لی»

بوکا بعضأ (دن بری) علاوه اولورسه ده — معنی لزومی
اولدیکندن — اولتامق اولادر . (دن) سز (بری) الحاقی
منوعدر . (کله لیدن بری) دینیه بیلیر . (کله لی بری) دینیه من .
(کله دن) (کیدلن) کبی کهنه تعبیرلر ایسه هیچ استعمال
اولماز .

نصل استعمال ایدر ؟ (١٥) بز نصل استعمال ایدر ؟ (١٦) یا
حضرت مولانا کبی ترکیب طوغریمدر ؟ (١٧) قاعده عربیه اوزره
مضای اولان منادی نصل اوقونور ؟ (١٨) (ایا) نزلده استعمال
اولور ؟ (١٩) نک هم عربی، هم فارسی کلمات و ترکیبات
قوللانیلی نمدندر ؟ (١) — (لو) اسم لاحق اونجه نه اداتی

تصدیر اولئور . بوده یشنه او عباردهده کلهجک دیگر برادات تعلیلی ایدان ایچوندور . حقیقتسده معنای تعلیل اوادانه عائد اولور . (چونکه) آنک مخبری حکمنده بولئور . بوصورت شمعی مهجور کیدور .

(زیرا) ایسه تعلیلدن بشقه بر معنایی مفید اولماقله برابر ایدان ایچون دخی قوللانمیدندن سوز باشنده بولنه ماز .

— ۱۰ —

همان

فارسیدن مأخوذور . قول معتبره کوره (هم) ایله (آن) دن مرکبدر . لساغزده حصر ، تقریب ، استعجال ، استمرار ادائی اولهرق قوللانیلیر :

(هرکن صیدین آلوب کیتدی همان بن قالدیم)
«نورس قدیم»

§

(همان عین محمدله علیدر شمس ومولانا)
«رامش پاشا»

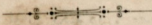
§

(بو دانکهدر طورلماز امان همان کیدلم)
«...»

§

(کلهذارم سن همان صاخ اول فدا چانلر سکا)
«ضیا پاشا»

اسلافک یشنه بو معنالرده استعمال ایستکلری (همین) مهجوردر .

— ۱۱ —

باری

(هیچ اولمازسه) مائنی مفید ادات اکتفادر :

«دغل ایندن دیزره باری مسلمان اولسه»
«لا ادری»

§

«باری بر قچ کون حضور قلب ایله دنیایه یاق»
«باق»

§

«سی ای بیر مغان باری بر ارشاد ایدلم»
«شیخ الاسلام یحیی افندی»

عربیده (خالق) معناسنه وصف الهی اولدینی حالد فارسیده ادات اولهرق قوللانمیدندن لساغزه کچمیشدر . اصلی (باری) ایکن (بادی) کی هزه سی تلین ایدلمشدر .

معلم ناجی

«زیرا سمه زیان اورتمده بيلم نه قزاندق»
مصراعنده (که) لر زائددر .

استفهام انکاری بی متعاقب ادات تعلیل کتیرلر . مثلاً «امیدسز آدمی اولور؟» حکمنی تعلیل ایچون «انسان امید ایله یاشار» دینیلر . «چونکه — یاخود — زیرا انسان امید ایله یاشار» دینلزم .

(نهی) نك :

«شکری تکرار ائلك واجب دکل ومیدم کوردمم زیرا بو گونه انقلاب روزگار»

ییتنده کی (زیرا) زائددر .

مقام تعلیلده ایراد اولئان استفهام انکاری دخی ادات تعلیل آماز . مثلاً «بوراسنی اعترافه مجبور اوله جقدر» حکمنی تعلیل ایچون «حقیقتی کیم انکار ایدم ییلر؟» دینیلر . «چونکه — یاخود — زیرا حقیقتی کیم انکار ایدم ییلر؟» دینلزم .

(چونکه) بعضاً (مادام که) موقعنده ایراد اولنه رق ادات توقیت اولور . بو حالده دائماً سوز باشنده بولئور :

«چونکه ترقی ائنگه ایستورسکز، نیچون چالیشورسکز؟»

§

«چونکه بلباسین کولک بر کستان لازم سکا»
«ندیم»

(چونکه) (چونکیم) صورتنده قوللانماز .

جمله تعلیلیه بعضاً جمله حکمیهدن اول کلیر . بو حالده (چونکه) دن، (زیرا) دن مستغنی بولئور :

«اصحاب ناموسدنسکز . اوله یرلرده بولناملیسکز .»

جمله حکمیهدن صکره کلهجیه بعضاً ادات تعلیل حذف اولئور :

«ایون ایله کیمده جک وقتز یوق، تحصیل ایله مشغول»

اکثریا جمله حکمییه مقدم کلیرسده کرک جمله حکمییه نك، کرک جمله تعلیلیه نك تقدیم وتاخیری — یرینه کوره — جائز اولدیفندن بویله (چونکه) سز، (زیرا) سز سوق اولئان سوز . لرك بعضلرنده ایکی صورت کوزه دیله ییلر . بونارده جمله حکمییه نك، یاخود جمله تعلیلیه نك مقدم ویا مؤخر اعتبار اولنه بیلمسیدر .

مثلاً «اهل صلاحدنسکر . اهل فساددن اوله مازسکر» . سوزنده کی جمله لردن هر بری حکمییه ویا تعلیلیه عدالوته ییلر . بوندن — متکلملک اراده سته کوره — «اهل صلاحدنسکر» چونکه اهل فساددن اوله مازسکر» یاخود «اهل فساددن اوله مازسکر» چونکه اهل صلاحدنسکر» مائی جیفا رملق نمکندر . بعضاً اوزون عبارتله ادات تعلیل اولان (چونکه) ایله

(نیجه) مفردی، جمعده داخل اولور ؟ (۱) تکریری نه ایچوندور ؟ (۳) بو کله اسم عدد اصلییه داخل اونجه معدود مفرد اوله رقی، جمع اوله رقی کتیریلیر ؟ (۴) ادات استفهام اوله مازی ؟ (۵) بونک یرینه شمعی نه قوللایلور ؟